

O čem sní ženy 1

Slapka

Slaps

© Olga Sommerová, 2003
ISBN 80-86631-03-6

OLGA SOMMEROVÁ

O ČEM SNÍ ŽENY 1

PRAHA 2003

*Věnováno Boženě Němcové,
naší současnici*

Jako dítě jsem chtěla být kluk. Tušila jsem, že dobývat svět je výsadním právem mužů, zatímco pro mě je přichystán úděl mé mámy – úřad, domácnost, děti. Furt dokola. Tehdy jsem ještě nevěděla, že jednou budu filmovou režisérkou, které se zachce sdělit světu něco z existenciální zkušenosti „druhého pohlaví“. Když se mi v pětatřiceti letech narodilo druhé dítě, poznala jsem Zuzanu a Ilonu. Zásadně změnily mé dosavadní pojmání sebe sama, učily mě sebevědomí, které samy do té doby těžko nabývaly. Obě byly ženami v domácnosti, obě přespolní, Zuzana ze středočeské samoty, Ilona ze západního Německa. Teprve tehdy jsem skutečně přijala své ženství. Deset let našich soustředěných láskyplných rozhovorů bylo důvodem k natočení filmu *Přítelkyně*, patnáct let našeho přátelství bylo podnětem ke vzniku filmu *O čem sní ženy*. S nimi jsem poznala cosi, co nazývám ženskou solidaritou. Pokud by mělo být to, čemu se říká rivalita žen, soupeřivým bojem o potenciálního samečka či vlastní cenu, pak musím říct, že ani o jedno, ani o druhé nestojím. Svou cenu si vydobývám jinými cestami než podbízením se mužům, nebo vystavováním svých ženských předností na trhu.

S Ilonou a Zuzanou jsme se staly sestrami, výběrovým příbuzenstvem. Naše rozhovory nám pomáhaly formulovat životní pocit, přinášely úlevu v nespokojenosti a smutku, byly sdílenou radostí v malých vítězstvích. Hodně jsme se nasmály, taky jsme si poplakaly. Společně jsme nacházely řešení zapeklitých rodinných situací, mohly jsme si říct i to, s čím jsme se nesvěřily člověkům nejbližším – svým manželům.

Najednou se mi zachtělo tu nalezenou intimitu předat dál svým potenciálním sestram a přítelkyním, které neznám

a nikdy nepoznám, těm, které neměly to štěstí potkat ve svém životě tvořivou resonanci v osobnosti upřímné přítelkyně.

Můžeme mít manžele, děti, rodiče, ale pokud nemáme přítelkyni, není náš život úplný. Každá žena by ji měla mít.

Výběr hrdinek mého filmu byl náhodný, pokud připustíme, že náhoda existuje, anebo že náhoda je Bůh. Zuzana Křížová a Ilona Gaus byly počinek, už jednou jsme se setkaly s kamerou. O Aniče Fürstové jsem předtím točila dva filmy, *Miluj bližního svého* a *Spríznění bláznovstvím*. Objevila jsem ji zprvu „jenom“ jako matku patnácti dětí, potom se stala mou drahou přítelkyní. Sašu Berkovou jsem poznala jako protagonistku filmu *Feminismus po česku* a později se s ní sešla při filmu *Nesmrtelná hvězda Božena Němcová*. Zuzanu Skalníkovou mi doporučila Saša. Helenu Zelenkovou jsem potkala při natáčení filmu *Netrpělivost srdce*. Mílu Němcovou jsem poznala, když jsem hledala hrdinky filmu o rakovině prsu *Žena v ohrožení*. Katku Pošovou jsem znala z filmové branže jako vzácnou ženu. Irina Przebindová bývala mou švagrovou, ženou mého bratra. A Jarka Štefulová se před časem stala dobrou duší naší domácnosti.

Můj život je plný dobrých přítelkyň. Dvě z nich už nežijí. Božena Němcová a moje máma. S těmi, které tu jsou, se máme rády, přejeme si.

Svým filmem jsem chtěla ženám vzkázat: Jsme málo sebevědomé, nevážíme si sebe na to, jak jsme dobré. Žijeme stále v zajetí patriarchálních myšlenkových struktur, které nám nedovolují osvobodit se, být samy sebou. Žijeme proto, abychom dávaly lásku, ale abychom ji také dostávaly. Nejsme služebnice, ale rovné svobodné bytosti, které mají nárok na lepší život, než je nám sebou samými přiznáván. Zasloužíme si být velmi milovány.

Olga Sommerová

ZUZANA KRÍŽOVÁ – oděvní výtvarnice

vdaná

nar. 17. 4. 1947 v Jevíčku

2 sourozenci

absolventka Střední keramické školy v Karlových Varech

pracovala jako keramička v Praze

sňatek v r. 1971

dcery: Judita (1971), Ida (1974), Karolína (1979)

od r. 1980 se věnuje tkaní a ručnímu pletení

několik samostatných a společných výstav

žije s manželem na samotě u Kosovy Hory

Dokud nás smrt nerozdělí

Dlouho jsem si myslela, že jsem měla šťastný dětství. Ale v dospělosti jsem neustále narážela na vážné problémy, které jsem si působila sama. Začala jsem si tedy zákonitě klást otázky, jak to vlastně je, kdo jsem, proč jsem taková, jaká jsem, proč se cítím jako outsider, když objektivně to tak nejspíš není. Proč neumím říct nikomu „ne“, proč, proč a proč? Takových proč byla spousta. No a když si chceš poctivě odpovědět na tyhle otázky, pak musíš hodně zalistovat v paměti. Co nejdál, až do dětství!

Zjistila jsem, že mé dětství zas až tak šťastný nebylo.

Velkou roli hrálo vnější prostředí. Narodila jsem se v roce 1947 v malém moravském městě. Naše rodina patřila k honoraci, tatínek byl továrník s odpovídajícím vzděláním a se znalostí několika jazyků, maminka byla paní továrníková se vzděláním pedagogickým. Oba byli krásní, šarmantní, společenšší.

Selanky dítěte z nóbl rodiny jsem si neužila, protože rok po mém narození byl komunistický převrat. Rodiče projevili obrovskou osobní statečnost, postavili se proti komunistickým ideálům a tvrdě za to zaplatili. Tatínek byl v padesátých letech vězněný. S maminkou pak vymetli všechny možný dělnický profese. Nakonec zakotvila v továrně na žiletky, kde pracovala na třísměnný provoz. Za tvrdou práci dostávala almužnu, věčně jsme neměli peníze. Když tatínka propustili z kriminálu, nenašel široko daleko zaměstnání. Až na východním Slovensku! Nebyl vlastně doma, jezdil jednou za čtrnáct dní a já ho pamatuju jako trvale nemocného člověka. Kdykoliv přijel, byl nějak

nemocný. Takže svých báječných rodičů jsem si moc neužila. Nicméně jsem si jich za občanskou statečnost vážila, ale díky tomu jsem si je také hodně idealizovala.

Až v dospělosti jsem získala jistý kritický nadhled, speciálně na maminku. Ta byla dominantní, naše rodina byla matriarchát. Svou vinu měl jistě i politický systém. Tatínek byl nepoužitelný, trvale nepřítomný, všechno měla na svých bedrech maminka. Byly jsme tři děti a maminka nejen tvrdě pracovala, ale trvale se potýkala s tím, že jí co chvíli někdo házel klacky pod nohy. Bylo to těžké období a já si myslím, že z toho vyplývalo její jednání, které mě formovalo dost nešťastně. Maminka byla nervózní, neurotická a vzteklá. Toužila jsem po její lásce, ale ona nebyla schopná ji projevit. A já toužila po její něze a abych ji získala, strašně moc jsem doma pracovala. Než přišla maminka z práce, měla jsem všechno hotový. Zvládla jsem i těžkou práci, nosila jsem uhlí ze sklepa do druhého patra. Jako desetiletá holka! Snažila jsem se všem jejím neurotickým a nervózním projevům, které mě deptaly, čelit tím, že jsem jí odezírala ze rtů veškerá přání. Dělal jsem všechno proto, abych ji stihla v dobré náladě. Dost se to na mně podepsalo, protože jsem se utvrdila v tom, že si lásku musím zasloužit. Mateřská láska se ale přece nezasluhuje, ta má být bezpodmínečná!

*A to sis potom přinesla i do vztahů
s muži – že si lásku musíš zasloužit?*

Přesně! Nikdy jsem nevěřila, že mě někdo miluje. Ptala jsem se sebe sama: jak je to možný? Byl to důvod k sebezpytu – ten pocit věčného outsidera. Rozumem člověk ledacos ví, ale city žijou vlastním životem. Láska je cit, a já lásce od druhých nedokázala uvěřit. To bylo moje životní neštěstí. S tím jsem se prala dlouho.

Táta ti lásku nedal?

Víš, Olgo, můj táta byl kultivovaný, vzdělaný, laskavý muž, ale já ho zažila takřikajíc za zenitem. Byl o dost starší než maminka a pak ta svinská komunistická persekuce, ta ho zlomila. Pamatuju ho už jako nemocnýho muže. Ale i když byl takhle nemocný, vedli jsme spolu zajímavý debaty, protože byl mimořádně vzdělaný, měl znalosti a schopnost dávat věci do širokých souvislostí. Moc lituju, že už s ním nemůžu probírat věci, které mě zajímají, protože vždycky, když jsem se na cokoli zeptala, dostala jsem kvalifikovanou, vyčerpávající výpověď.

Jak to bylo s tvým sebevědomím?

V tom mi táta nevědomky ublížil. Byl totiž velký estét a znalec ženské krásy. Jako malá holka jsem byla roztomilá a všechno nasvědčovalo tomu, že ze mě vyroste krasavice. Bohužel se to nestalo a tatínek to dost těžce nesl. Často jsem ho přistihla při soucitných pohledech, když zkoumal můj obličej. A nezůstalo jen u pohledu, on nahlas řešil různé alternativy jak by se můj profil dal vylepšit. Ten kádrovej mi poslal totálně, jo, ale na tom obličejovém mu mimořádně záleželo. Takže mi různě poměřoval nos, a dokonce domluvil schůzku v ústavu lékařské kosmetiky v paláci Adria. Vypravili jsme se tam, ale než jsme dorazili na Jungmannovo náměstí, spustila se průtrž mračen a než přestala, uprosila jsem tatínka, ať mi můj nos nechá. Od té doby o tom nepromluvil. Ale já zpětně vím, že i proto jsem měla se svým exteriérem a přijetím sebe sama problém.

Obdiv otce je pro dceru důležitý...

Určitě. Tatínek se jednoznačně zhlédl v mé krásné starší sestře. Byla opravdu krásná a já se v ní zhlédla taky. Doufala jsem, že jednou budu taky taková, ale ona mě utřela. Řekla mi: ty nebudeš nikdy jako já, ty budeš takovej hrom do police. No, tak jsem to měla nalajnovaný.

Jaké bylo manželství tvých rodičů?

Myslím, že maminka tatínka milovala a obdivovala. Tatínek měl maminku nepochybně rád, ale byl velký egocentrik. Byl jedináček, ženil se pozdě, až ve třiatřiceti letech a byl to lev salónů. Ženám se líbil a maminka na něj hodně žárlila. To sice nebylo vyslovený, ale já to tak vnímala. Vztah mých rodičů byl trvalý, ale podle mého maminka toužila být víc milovaná a já mám pocit, že jsem nějak nasála tu citovou nenasycenost, kterou jsem v rodině vnímala.

Kdo vás děti v rodině trestal?

Zásadně maminka. Měla naprosto konkrétní představy a lpěla na jejich plnění. Později jsem si vybavila, že nás dokázala milovat jen tehdy, když jsme se chovali podle jejích představ. Jakmile to bylo jinak, setkali jsme se s nelibostí. Měla jsem s tím velké problémy, protože jsem byla temperamentní dítě s výstředními nápady. Jimi jsem maminku uváděla do rozpaků, protože ona si přála, abychom se chovali společensky dokonale. Byli jsme vydrilovaní, museli jsme se chovat perfektně. Mě ten dril štvál! Řešila jsem to útekem. Toulala jsem se už jako malá holka. Milovala jsem prostor, louky, kde jsem byla sama. Pamatuju se, že v každém tátově dopise z vězení bylo: Zuzanko, prosím tě, ne-

toulej se, maminka má starost! Ale to toulání pro mě bylo důležité, potřebovala jsem svobodu. Neustálý tlak – přičisni se, Zuzanko, takhle se nechovej, tohle nedělej, to nesmíš, to pro mě bylo děsivý utrpení.

*Z takového vztahu s matkou musely
pramenit tvoje pocity viny...*

Maminka byla velká manipulátorka a manipulovat druhým, zvlášť pak dítětem, pomocí pocitu viny je ten nejsnadnější a nejzločinnější způsob. Ona to nedělala vědomě. Se mnou a s mými sourozenci manipulovala z pozice síly. Když jsme byli malí, potřebovali jsme ji a byli na ní závislí, tak jsme to nevnímali. Ale pak, když jsme se začali vyvíjet a nesplňovali přitom její představu, bylo zle. Dala nám to tvrdě pocítit právě tím, že vzbuzovala pocit viny. Třeba ve mně za to, že moc hlasitě vykřikuju a mávám při konverzaci rukama a skotačím a blbnu.

Vidíš rozdíl mezi tvou matkou a sebou jako matkou?

Hlavní rozdíl vidím v tom, že mě moje dcery zajímají. Miluju je jako svoje děti a obdivuju je jako osobnosti a všechno s nimi mě baví! Poslouchám, jak si mezi sebou povídají, vnímám, jak spolu jednájí, jak s námi mluví, vím, co je zajímavá a co ne. Vlastně od jejich dětství je největší vzrůšo pozorovat, jak se jejich osobnosti vyvíjejí, jak zrajou jako lidi. Takže zpětně nechápu, jak je možný, že my jsme naši maminku jako osobnosti nezajímaly.

A co ji tedy na vás zajímalo?

Jak prosperujeme ve škole. To byla vždycky první otázka: co bylo ve škole? A tatínek, když bylo vysvědčení, ještě dodal: jsi nejlepší? Ale já vždycky byla druhá nejlepší. Na prvenství jsem to nikdy nedotáhla. Tatínek byl zklamanej a maminku navíc zajímalo, jak se chováme, jak se prezentujeme. Dekorum, bonton, to pro ni bylo důležitý.

Tebe zajímalo, jak se prezentuješ?

Ježíš, to mě nezajímalo nikdy! Ještě to tak! Co si lidi myslí, vždycky zajímalo rodiče. Nechápu to. Mě zajímá, co si myslej moje dcery o mně. Co si o mně myslí můj muž, vím. Víam, že si mě váží a že mě má rád. A pak mi záleží na přátelích. Co si o mě myslí lidi, je mi fuk.

Jaká jsi prožila životní přátelství?

Pyšně se domnívám, že mám pro přátelství nadání. Vždycky jsem ho brala vážně, možná i proto, že v dětství, kdy jsem nebyla takříkajíc politicky korektní, se mnou děti nesměly kamarádit a já tím trpěla. Chtěla jsem mít kamarády. Přála jsem si mít přítelkyně, často jsem bývala zklamaná. Můj muž mi říkal – přál bych ti takovou přítelkyni, jako jsi ty sama. No a nakonec se mi to podařilo, mám tebe a Ilonu. V mém životě není nesplněného přání.

Měla jsi dívčí sny?

Svého budoucího muže jsem si představovala jako tatínka, kterého jsem milovala. V mé lásce k němu byla obrovská dávka

soucitu. Tatínek odjížděl v neděli nočním vlakem na Slovensko a já se pamatuju, jak jsem stála u okna a dívala se, jak odchází. Byl nemocnej a pohyboval se jako zlomenej člověk. Na jeho siluetu nikdy nezapomenu. Když nebyl doma, dívala jsem se na jeho fotku, mám ji vedle na zdi a říkala jsem: Tatínku, miluju tě a přeju si, abys byl šťastnej, nemusel jezdit na to pitomý Slovensko, mohl být s námi, abychom se měli dobře, měli peníze a neměli starosti. V té lásce k tátovi byl vždycky přítomnej soucit. Snad proto mě zajímali muži, kteří mě nějakým způsobem dojímalí.

Jak sis budoucího muže představovala?

Jako člověka laskavýho, vzdělanýho, inteligentního, kultivovanýho, s pevným charakterem a smyslem pro humor. Jako byl tatínek. Myslím, že se mi ten sen splnil. Osud mě odměnil.

*Jak jsi procházela od dívčích snů
skutečným manželstvím?*

Byla jsem celoživotní vášnivá čtenářka odkojená romantickou literaturou a moje představa o lásce a manželství byla naprosto romantická. Zákonitě jsem musela narazit, a to se taky stalo. Do svého muže jsem se osudově zamilovala, byla to láska na první pohled. Romantické představy se ale brzy ukázaly jako falešný a já si s tím dlouho nevěděla rady. Vzali jsme se po krátké známosti, protože jsem přišla do jiného stavu. S miminkem Juditou jsme se odstěhovali z Prahy sem na samotu do staré chalupy, kde nebyla elektrika a netekla voda. A začali jsme hned natvrdo, z romantiky nezbylo nic. Navíc manželova rodina mě přijala jako cizí tělísko do oka. S tím

jsem hodně zápasila a ztížilo nám to začátky, protože jsem si připadala nepřijímaná. Můj muž byl zaskočen rychlým vývojem situace, naráz se z hýčkaného syna stal manžel a otec. S touhle odpovědností bojoval víc než já. Já ji přijala okamžitě, ale můj muž se ještě dlouho choval jako syn své matky, ne jako manžel své ženy. Jako manžel a otec se začal chovat až po smrti své matky, tehdy teprve dozrál a zospělel.

Jak jste tady žili?

Od rána do večera jsem pracovala. Brala jsem všechno tak, jak to přicházelo, aniž bych cokoliv hodnotila. Zpětně to hodnotit můžu, ale tenkrát jsem se tím nezabývala. Přála jsem si být milována. A samozřejmě tak, jak už jsem to měla v sobě zakódovaný. Milovaná jsem se necítila, protože projevy lásky mého muže byly naprosto odlišný od mých přání. On sám se s tím poctivě pral a já si myslím, že naše poctivost, jeho i moje, se stala základním kamenem našeho manželství. Kolikrát se mě kamarádky ptaly, proč se na všechno nevykašlu a co dělám v tak nepřívětivém a nepohodlném prostředí. Proč na tom tak lpím. Říkala jsem – protože cítím, že můj muž je poctivej člověk a že to stojí za to. Nebije mě, nepije, nemá jiný ženský, tedy myslela jsem si to, nosí domů vejplatu, chová se jako řádněj manžel, až na to, že se cítím odstrčená. Ale to muselo jít stranou, protože nejdřív byla první dcera, pak druhá, pak třetí. On byl výbornej otec, holky miloval a já se musela zkrotit ve svých představách o lásce.

On třeba neuměl projevovat lásku tak, jak jsi chtěla.

Dneska jsem přesvědčená, že mě miloval tak, jak to dokázal, on to zkrátka jinak neuměl. Miloval mě tím, že pracoval, sta-

ral se o dcery, žili jsme spolu a překonávali překážky.

A co bys bývala chtěla?

Trvale jsem toužila po zjevné lásce. Chyběly mi galantní projevy, těch se mi věru nedostávalo. To byl rozdíl mezi tatínkem a mým mužem! Můj tatínek byl galantní a se ženami to uměl. Každá si v jeho přítomnosti připadala úžasná. Já jsem si v přítomnosti svého muže úžasná nepřipadala. Naopak! Pravda, on měl svůj problém – zodpovědnost. Dlouho si na ni nedokázal zvyknout. Zodpovědně se sice choval, ale nebylo to spontánní, nepramenilo to z jeho hlubin, měl s tím potíže. Byl zkrátka nezralej, jak už muži bývají.

Co si o mužích myslíš?

Mám je ráda, ale někdy je mi jich líto. Nejsou vybavený pro složitosti života, jsou křehčí a potřebují zázemí. Ale nemám jim to za zlý. Ženy zkrátka dostaly od Stvořitele daleko větší porci síly. Tak proč by nemohly dělat svým křehkým manželům zázemí?

Ale ona ženská síla bývá často zneužívána...

Víš, Olgo, mě například daleko víc zneužívaly takzvané přítelkyně. Využívaly mé dobroty, pohostinnosti, štědrosti. Ale neviděla bych to jako ženskou či mužskou otázku, ale spíš jako téma obecně lidské. Nechala jsem se zneužít, tedy jsem byla zneužitelná jak muži, tak ženami. Až posléze jsem se naučila bránit. Byl to výsledek procesu. Bolestného, protože já byla zneužitelná opravdu snadno. Na spoustu důležitých věcí, které mi pomohly emancipovat se, nemyslím jen vůči mužům, ale vůbec, jsem při-

šla až po své těžké nemoci. Tehdy jsem dostala obrovskou šanci. Jsem za ni vděčná, protože to všechno, co jsem si uvědomila, co mi došlo, je k nezaplacení. Jsem jinej člověk. Cítím se vnitřně svobodná a jsem šťastná. Kdyby nebylo mého současného problému s nemohoucí matkou, tak bych prožívala období, na které bych si vůbec nemohla stěžovat.

Jaká to byla nemoc?

V sedmačtyřiceti letech jsem měla mozkovou příhodu. Rok jsem prožila ve velkých obavách o sebe, rok jsem na sobě pracovala. Nedovolila jsem strachu, aby se ve mně zahnízdil, denně jsem překonávala něco, co jsem si předsevzala a postupně jsem se zbavovala strachu o sebe. Po roce se zjistilo, že jsem v naprostým pořádku. Nemoc je šance, zrovna tak jako krize vztahu je šance. Lidi se bojí nemoci, krizí, konfliktů – a to je blbost, protože to všechno má očistnou sílu. Když se dokážeš postavit konfliktu, když dokážeš řešit krizi, máš šanci a dostáváš se dopředu. Jsi na cestě a ta cesta má směr. To je ze všeho nejdůležitější: být na cestě a jít dopředu.

Kam bys chtěla dojít?

To nevím, nemám nějaký konkrétní cíl. Chtěla bych být dobrej člověk. Přála bych si, aby můj život měl smysl, abych tu nebyla zbůhdarma. Chci využít šancí, které jsem dostala a darů, které jsem dostala.

V průběhu života se člověk osvobozuje od předsudků nebo některých svých vlastností. Jaká jsi bývala dřív?

Ve mně byla výrazná snaha zavděčit se druhým. Od toho

jsem se osvobodila, stejně jako od svých komplexů méněcennosti, zaplaťbůh za to. Zbavila jsem se i pocitu, že nejsem přitažlivá, protože přitažlivost nespočívá jen v kráse. Časem jsem se zbavila i některých pocitů viny. Třeba toho, že jsem špatná matka. Po své nemoci jsem zjistila, že to není pravda, že jsem dobrá matka. Byla jsem ve složité situaci, dcery odešly z domova a já to těžce nesla. Zaskočilo mě to, protože jsem se považovala za osvícenou matku, která si zakládá na nezávislosti své i svých bližních. Naopak jsem se bála, že holky budou na mně závislé, protože jsme žili na samotě, nalepený na sebe, v úzkém svazku. Když odešly, zjistila jsem, že nastal pravej opak, že jsem já pekelně závislá na nich. Proplakala jsem dva roky. Byla jsem tak nešťastná, chovala jsem se tak pošetile, že když si na to vzpomenu, tak se stydím. Dělal jsem žárlivé výstupy, měla jsem hysterický záchvaty. Muž mi říkal, prosím tě, neblázni, vždyť to má tolik výhod, že odešly, můžeš se věnovat sama sobě. Odpovídala jsem mu – vím to, ale každá ta výhoda mě bolí u srdce, já ty výhody nechci! Teď po čase už vím, že měl pravdu, že je to bezvadný, holky jsou vynikající. Ve velkém světě se zorientovaly, jsou nezávislé, svobodné, máme krásný vztahy. Ony nás mají rády, rády se vrací, ale žádnou závislost na rodičích, která by je svazovala, necítí – a já jsem šťastná.

Ty ses musela učit myslet taky na sebe.

K tomu mi dopomohla nemoc. Do té doby jsem pro rodinu dělala maximum do roztrhání těla a nikdy jsem to nebrala jako oběť. Až když jsem se musela starat jen o sebe a nebylo možný se angažovat pro ně, zjistila jsem, že to může být i radost věnovat se sama sobě.

V manželství přicházejí krize, jak jsi je překonávala?

Já jsem v manželství překonala nespočetně krizí a někdy jsem měla pocit, že jedna následuje druhou. Vyplyvalo to mimo jiné z mé nedostatečné sebedůvěry, taky jsem na svého muže žárlila. Negativní roli sehrála i rodina mého manžela, podepsala se na mně výrazně. Mnohokrát jsem balila kufry a chtěla odejít. Několikrát jsem to vzdávala, ale vždycky jsem si včas uvědomila, že nemám právo odejít, protože bych odešla s dětmi, které milují svého tatínka a on miluje je. Cítila jsem, že nemám právo vzít jim otce a vzít jim rodinu. Vyplakala jsem mnoho slz a snažila se o tom, co prožívám, mluvit. Měla jsem velký štěstí, že to Kája neodmítal. Nenechávala jsem si svoje pocity pro sebe. Vždycky jsme spolu mluvili otevřeně – a to je věc, za kterou jsem mu vděčná.

To ale vůbec není běžný, Zuzano!

To vůbec není běžný. Rozhovor, dialog, není ani v rodině běžná věc a já musím říct, že ať jsem říkala cokoli, vždycky mi naslouchal. Ne že by reagoval tak, jak jsem si představovala, to ne. Mnohdy naše řeči a hádky skončily naprostou krizí, ale cítila jsem, že mám otevřená vrátka. Věděla jsem, že i on chce na našem vztahu pracovat, že nechce, abychom se rozešli. Náš vztah byl zkrátka osudovej nejen z mé strany. Věděla jsem jasně, že nikdy nebudu žádného jiného muže milovat tak jako jeho a myslím, že to věděl nebo alespoň tušil i on.

*Ty jsi, Zuzano, dnes vzácná absolventka
dlouhodobého manželství!*

Moje manželství je poněkud netypický, protože jak to tak vidím, většina manželství kolem nás začínala náramně a postupně vychládala a odeznívala. Buď do ztracena nebo do rozvodového dramatu. Ale naše manželství šlo od pěti k desíti, ne od desíti k pěti. Všechny potíže a trápení jsme překonali. Vývoj našeho vztahu šel paralelně s mou cestou hledání sebe sama. Když se ohlídnu, musím říct, že to bylo těžký, bolestný, ale stálo to za to. Dneska vím, že já zajímám jeho a on zajímá mě, já miluju jeho, on miluje mě.

Náš vztah mě naplňuje uspokojením, který člověk má, když se cítí jistě. Jsem přesvědčená, že nás může rozdělit jen smrt, a to je krásnej pocit, že se můžeme jeden na druhého spolehnout. Když si to občas uvědomím, tak jsem šťastná. Představ si, Olgo, já jsem v manželství čím dál šťastnější! Já nevím, jestli nejsem úchyl!

*Jak ses cítila jako žena v domácnosti
ve smyslu společenském?*

Klasickou ženou v domácnosti jsem byla asi deset let, později jsem do rodinné pokladny začala finančně přispívat, pracovala jsem ale doma. I tak jsem si uvědomovala, že statut ženy v domácnosti je mizernej. Původním vzděláním jsem keramička, mám keramickou školu s výtvarným zaměřením. V oboru jsem pracovala jen do svatby. Pak jsem už byla v domácnosti a když děti odrostly, začala jsem se živit jako oděvní výtvarnice. Teprve před dvěma roky jsem i to pověsila na hřebík a jsem opět žena v domácnosti, i když ne klasická. Pletu dál svým stálým zákazníkům, ale neprovozuju už ambiciózní pletení na výstavy jako dřív.

Oficiálně jsem spolupracovnice svého muže. On má náročné povolání a já mu dělám veškeré zázemí.

*Na ženy v domácnosti se mnoho lidí ještě
dnes dívá skrz prsty, jako by se flákaly.*

Přesně tak to je. Vzpomínám na reakce své tchyně, která – ač byla celoživotně ženou v domácnosti, o mně říkala – ona nedělá. To byl její termín, kterým popisovala mou existenci – ona nedělá. Bohužel si to mysleli i moji sourozenci, takže to nebylo jen ze strany tchyně. Taky někteří naši přátelé se domnívali, že bych měla „něco dělat“, například psát romány nebo něco podobně zajímavějšího.

Tys ovšem dělala od rána do večera...

A těšila jsem se na to, až všichni usnou, že si budu moct číst. Četla jsem jen v noci, protože jsme měli složitý hospodářství. Ovce, králíky, slepice, další zvířata. A domácnost bez tekoucí vody. Deset let jsme žili bez elektriky, topili dřevem. K tomu tři malé děti. Kdo něco podobného nezažil, nedovede si to představit. Nemohla jsem si stěžovat na přebytek volného času a štválo mě, když si někdo myslel, že bych k tomu všemu měla chodit do práce, třeba někam do kanceláře.

Řekni mi, jak je pro tebe důležitá láska?

Vůbec nejdůležitější ze všeho. Láska, zdraví, láska.

Proč zrovna láska?

Nač mařit slova, všechno najdeš v Bibli. Kdybych měla všechno bohatství světa, ale lásku ne, nic nejsem. Všechno pomine, jen láska zůstane. Láska věří, doufá a nikdy nepadá!

A co sex?

Patří k dobrým vynálezům, je to radostná záležitost, dobrá věc – a zaplatťpánbůh za každou radost. Intimnosti ti můžu říct mimo kameru, jestli tě něco konkrétně zajímá. Ale obecně mám dojem, že se role sexu poněkud přeceňuje.

Jsi ráda, že jsi žena?

Jsem ráda, že jsem žena. Nikdy jsem se jinou alternativou nezabývala. Zřejmě proto, že jsem se se svým ženstvím nedostala nikdy do konfliktu. Kupodivu, protože jsem měla komplexy méněcennosti, že nejsem dost hezká. Ale to, že jsem žena, mi nikdy nevadilo.

Nezdá se ti, že je život ženy bohatší?

Určitě. Proto je mi taky líto mužů. Jejich život mi připadá jednostranný, zaměřený na kariéru, na sebeuplatnění. Život ženy je citově bohatší, mimo jiné i pro schopnost sebeobětování. Když máš děti a staráš se o ně jak nejlíp umíš, dáváš jim kus sebe, tak to dávání tě obohacuje. Žena je uzpůsobena na to dávání. Čím víc a radši dáváš, tím víc dostáváš.

Bojíš se stárnutí?

Strašně se bojím stárnutí. Naprosto naivně jsem si myslela, že znamená vrásky. Můj ty bože, stárnutí je především úbytek sil a já už vím, o čem to je. Dřív jsem zastala tolik práce, všechno mi šlo od ruky. No a teď už to není ono.

Nezdá se ti, že ten úbytek energie je dobrý k tomu, aby se člověk zastavil? A načal z jiného soudku?

Čas k zastavení je životně důležitý a to vždycky, nejen když ti ubývá energie. Když mám za sebou velký kus práce, ráda nedělám nic. Jen se tak dívám a pozorně si prohlížím věci kolem sebe. Nebo sedím a přemýšlím. Srovnávám si to v hlavě, abych v ní neměla zmatek. Abych věděla, jak dál.

Jak se vyrovnáváš s tím, že ti umírá máma?

Tenhle poslední půlrok byl snad nejtěžší v mém životě. Všechny mé manželské problémy nejsou nic proti tomu, co jsem prožívala a co prožívám teď. Musela jsem převzít odpovědnost za svou matku. Za matku, které jsem se vlastně celý život bála. Teď najednou vidím, že je na mě naprosto závislá a pro mě není jednoduché se s tím vyrovnat. Převzala jsem odpovědnost i za její budoucnost, o které nevím, jak bude dlouhá. Osobnost mé matky se naprosto proměnila. Z té silné ženy, která nařizovala a byla nekompromisní, je úplná chudinečka. Sedím u ní, ona se na mě dlouze dívá, drží mě za ruku a pak třeba řekne, že jsem jediný smysl jejího života, že kdybych já nebyla, tak by nemělo smysl žít. To jsou silný okamžiky a já bych si přála, abych cítila lásku, ale nedaří se mi to. Chtěla bych ji tak milovat, jak ona teď miluje mě. Její přání je, aby byla moje dě-

řátko, ale já to nedokážu přijmout! Ve mně jsou pořád ty starý rodinný scénáře, rozumíš, ona i v té bezmocnosti pro mě je pořád tou silnou manipulující ženou. Udělám pro ni cokoli, ale přála bych si to dělat s láskou. S takovou láskou, s jakou jsi ty, Olgo, pečovala o svoji matku. To ti závidím. Přála bych si, abych svou matku milovala.

Možná se i toho dočkáš.

To nevím. Bože, je to tak těžká situace. Cítím takovou zodpovědnost! Vždycky jsem byla zodpovědnější člověk, ale tohle je na mě docela dost. Zodpovědnost za vlastní děti je proti tomu hračka. Ale za vlastní matku? Mám problém přesměrovat se do té osoby, která má teď být vůči ní dominantní. Přála bych si být naplněná láskou a necítit nenávisť. Ale já měla vůči své matce v posledním půlroce několikrát záchvat nenávisť a byla jsem z toho nešťastná. Přála bych si nemít v sobě žádné negativní city. Ale bývám rozsypaná, přičítám to i psychickému vyčerpání, protože problémy s matkou řeším sama. Muž mi pomáhá psychicky, jinak ne, má toho v práci dost a pak, mám přece sourozence, takže to po něm ani nepožaduju. Moji sourozenci mají svůj život, a tak to všechno zůstalo na mně. Jen doufám, že mi s jarem přijde nová síla a podaří se mi získat nový postoj k matce, který nám oběma bude k užítku.

*To je ďábelský, jak nás to dětství
všechny poznamenává...*

Věřím tomu, že je člověk determinován geneticky nebo osudem a pak silně působením rodičů. Ani bych nepoužila slovo výchova, ale působení. Nepamatuju si, že by mě rodiče nějak zvlášť vychovávali, ale rodinný model se mi tak obtiskl do podvědomí,

že jsem se s ním pak obtížně vyrovnávala, protože byl pro mě nevyhovující. A vždycky je co měnit, protože jsme jiní než rodiče.

*Kdybys měla z dosavadního života něco
vypustit, co by to bylo?*

Nevynechala bych nic, protože všechno, co mi život postavil do cesty, mělo smysl a význam pro další směřování, o tom jsem naprosto přesvědčená. Všechno má svůj význam, včetně blbejch vlastností, který člověk má, a včetně blbejch událostí, které ho potkaly. Ne, ze svého života bych nevypustila nic

Vzpomeň na chyby, které jsi dělala.

Těch bylo hodně, mnohé bych ráda vzala zpátky, ale já nic nedělala se zlým úmyslem. Vždycky jsem dělala to, co jsem udělat musela. Konkrétně mě trápí chyba, které jsem se dopustila na prostřední dceři, vlastně vůči všem dcerám jsem se dopustila mnoha chyb, ale nikdy ve zlém úmyslu. Chyby jsem udělala proto, že to jinak nešlo. Jé, já bych toho brala zpátky, ale ty víš, jak na to?

*Řekni, může ženská vydržet s jedním mužem,
aniž by pohlédla na jiného?*

Určitě ne, nepohlédnutí na jiného muže není možné. Mně se to přihodilo několikrát během manželství, hodně jsem se zamilovala, ale bylo to vždycky v období, kdy jsem se cítila nemilovaná, trápilo mě to a byla jsem nešťastná. A do cesty mi přišel muž, který mě zaujal, který se zamiloval do mě a já se pak zamilovala do té jeho lásky, protože ta mi scházela. To se mi opravdu několikrát stalo, byla jsem platonicky hodně zamilovaná. Nikdy

jsem tu lásku nenaplnila, protože to bylo technicky nemožný. Byla jsem s dětmi na samotě a kdyby to i bylo technicky možný, nevím, co bych dělala. Možnost se nenaskytla, ale mně to tak stačilo, cítila jsem se milovaná, sama jsem byla zamilovaná. Pamatuju si, že jsem se vždycky snažila, aby to na mně můj muž nepoznal. Nechtěla jsem ho trápit, dobře jsem věděla, jak to chutná.

Tvůj muž to dneska všechno ví?

Dnes ano, ale už to není důležité.

*Jaký byl tvůj nejsilnější motiv neuskutečnit
ta platonická zamilování?*

To nebyl motiv, já neměla možnost lásku realizovat. Na samotě se třemi dětmi nešlo mít milence. Musela bych podnikat riskantní kousky a musely by to vědět děti. Navíc jsem měla komplex, říkala jsem mu kareninovskej, bála jsem se, že kdybych měla milence, kdybych uskutečnila své lásky, tak budu potrestaná. To je těžký reziduum mé katolické výchovy.

Co si myslíš o nevěře?

Vím, že existuje a že je někdy těžké se jí ubránit. Jsou situace, kdy se přihodí. Netroufám si ji odsuzovat.

*Ona se třeba přihodí proto, že manželství je náročné, ob-
tížné, je tam hodně povinností a pak přijde
ta touha romantická...*

Bude to jeden z důvodů. Sama jsem měla několikrát namá-

le, ale nakonec mě kromě zábran vždycky zachránil můj muž. Když už to vypadalo, že dojde k nejhoršímu, tak on jednoduše všechny ty moje potenciální milence přesvítil. Málo platný, můj muž je osudovka.

Co si nejmíc přeješ?

Abych měla sílu jít dál. Abych byla vyrovnaněj, vnitřně svobodnej člověk, abych měla v duši klid a mír.

*Což je touha, možná výhoda jinak
nevýhodného stárnutí.*

Stárnutí není nutně jen nevýhodné. Pravda je, že za poznání platíš stárnutím a dá se to i otočit, že stárnutí přináší poznání. Já bych třeba to poznání za nic nevyměnila. Nechtěla bych omládnout, vrátit se do nějaké minulé fáze svého života. Ani za nic! Samozřejmě bych si přála být krásnější a vypadat mladší, ale to je tak všechno. V každém mém dni byla radost a bolest a všechno, co tam mělo být.

Jak vidíš život padesátileté ženy?

Jako dramatický souběh mnoha událostí. Děti odcházejí z domova, do vlastního života se vplížilo klimakterium, rodiče onemocní nebo pomalu umírají a ty se o ně musíš starat. Na to všechno je potřeba hodně síly a energie, která vlastně taky pomalu odchází. Ale na druhou stranu, když ti zůstane schopnost radovat se ze života, žiješ dobrý život. A když je tvůj život dobrý, je úplně jedno, kolik let ti právě je.

Ale potom přijde stáří a potom přijde smrt...

Přála bych si, abych se nebála umírání a smrti.

Myslíš i na tu vlastní?

Nejen na ni. Nebojím se smrti, ale umírání. Toho se bojím. Ale třeba i to bude zajímavý.

Ty jsi opravdu zvědavá ženská!

Jsem otevřená každému poznání, nebráním se ničemu. V životě jsem se nebránila ani utrpení, ani bolesti. Měla jsem i takové ponaučení, které jsem se snažila předat svým dcerám: nevyhýbejte se bolesti, bylo by to na úkor radosti. Jestli se chcete v životě radovat a být šťastné, postavte se k trápení a bolesti čelem. Myslím, že tohle se mi celý život dařilo.

IRINA KOHOUTOVÁ-PRZEBINDOVÁ

akademická malířka

vdaná

nar. 24. 5. 1951 v Ostravě

3 sourozenci

absolvovala Akademii výtvarných umění v r. 1977

1. manželství s Pavlem Hlavatým – 1969 – dcera Kateřina (1970)

2. manželství s ak. mal. Jaroslavem Dvořákem – 1973

3. manželství s Michalem Novotným – 1977 – syn Jan (1977)

4. manželství s ak. mal. Milanem Kohoutem – dcera Alexandra (1991)

svobodné povolání, maluje obrazy

žije s rodinou na vesnici u Blatné

Život je příležitost pro lásku

Moje dětství bylo krásné, protože bylo plné velkých citů. Za chvíli mi bude padesát, tak už vím, že láska je tam, kde se člověk cítí dobře a kde se může soustředit.

Jaká byla tvoje rodina?

Narodila jsem se v roce 1951 v Ostravě. Užila jsem si dědečka Isičenka, otce mé maminky, do pouhých čtyř let, protože dědeček umřel brzy. Pocházel z Ukrajiny, proto taky to křestní jméno Irina, které mám po mamince. Dědeček byl důlní inženýr, proto přišel do Ostravy. Moji rodiče studovali v Praze hudební konzervatoř. Druhý dědeček, tatínek mého tatínka, byl učitel na strunné nástroje – balalajka, citera, kytara a tak dál. Tohoto dědečka Przebindu, který pochází z Krakova, jsem si já nejvíc ze svých sourozenců užila.

Táta nechtěl, aby maminka chodila do práce. Kdekdo si myslí, že žena, když zůstane v domácnosti, vlastně nepracuje. Ale maminka se věnovala plně rodině, měla čtyři děti a manžela, který se zase úplně věnoval svému umění. Naše maminka pracovala na plný úvazek, jenom těch košilí bílých vyprat a vyžehlit. Tatínek dirigoval, různě přijížděl a zase odjížděl a byl doma vzácný host. Maminka žehlila do dvou hodin do rána a čekala oddaně na svého muže. Nikdy nešla spát dřív, dokud tatínek nepřišel. On jí nedovolil chodit do zaměstnání, učit třeba na konzervatoři, protože to by znamenalo pro nás čtyři děti chodit do školní jídelny, do družiny a tatínek by nemohl dělat kariéru, kterou udělal. A to naše dětství nádherné bychom neměli, kdyby

maminka nebyla v domácnosti.

Když jsem byla o hodně mladší, tak jsme jednou s maminkou seděly na terase v Beskydech a povídaly si jako dvě kamarádky poté, co jsme se vrátily z báječného koncertu Boženy Steinerové. Říkala jsem mamince, kdybys dělala kariéru, mohlas taky tak nádherně hrát. A maminka odpověděla, že by znovu chtěla být s námi doma a čekat na svého milovaného muže. Ani jednou maminka nezaváhala, ani jednou, to je moje zkušenost.

A jak bys na takovou otázku odpověděla ty?

Já jsem nedělala kariéru ve smyslu sláva, nic jsem nehonila, netlačila jsem na to. Od patnácti let bydlím mimo rodné město, po různých podnájmech. Když mi bylo sedmnáct let a přišla ruská okupace, byla jsem vyloučena ze všech středních škol v republice a tatínek mě zachránil, že pro mě přijel, protože mě trápili a vyslyšali nějaký cizí lidi v Uherském Hradišti. Tak jsem pak udělala maturitu v Ostravě na střední průmyslové škole stavební. V osmnácti letech se mi narodilo dítě. Ale abych mohla studovat Akademii, utekla jsem z domova. Utekla jsem do Prahy, protože to byl můj sen dělat AVU, tatínek se zlobil a asi půl roku se mnou vlastně nemluvil. Když jsem telefonovala domů, tak zavěsil nekompromisně telefon, protože byl na mě hodně přísný. Když jsem se vrátila poprvé domů, měla jsem stoh kreseb, které jsem rozložila v hudebním pokoji, a ukryla se do svého pokojíčku. Tatínek si to v noci prohlídl, pak ráno přišel, pohladil mě, nic neříkal, šli jsme na báječnej oběd do hotelu Palace a tam mi řekl – chytrá hlavička, někdy se musí udělat něco zlého pro něco dobrého.

Ty jsi utekla, když už jsi měla dítě?

Utekla jsem od rodičů, utekla jsem i od dítěte. Já byla v té době tak špatná matka, že jsem nechala miminko Kačenku na starost svojí mamince. Ale kdybych neutekla, tak zůstanu prodávat v obchodním domě Ostravica ponožky.

Jaké bylo manželství tvých rodičů?

Moji rodiče se poznali jako studenti konzervatoře v Praze. Mamince bylo patnáct, když ji tatínek sezobl jako nejkrásnější dívku, pianistku. Tatínek byl starší o tři a půl roku, byl vyšší než pan dirigent Neumann, a měl nejmodřejší oči, byl prostě nej-kouzelnější. Maminka si vybrala dobře, vybrala si našeho otce. Chodili spolu, měli vážnou známost a když mamince bylo dvacet let, museli ji rodiče zplnoletnit, aby se naši vzali a ona nebyla to-tálně nasazená. Vzali se, měli čtyři děti a žili spolu celý život jako kamarádi. Moji rodiče spolu komunikovali, měli vztah, o kterém neumím ani tolik mluvit jako spíš namalovat nějaký obraz.

Jaký byl tvůj táta?

Ted' to bylo pět let, co umřel. Otec byl můj největší kamarád. My jsme spolu hezky mlčeli. Působil v ostravském rozhlasu až do svých pětadesáti let. Byl hudebním režisérem a dělal scénické hudby pro divadlo a pro film, takže ve dne v noci nespál a já jsem využívala každou možnost, abych s ním byla v kontaktu. Takže třeba řízky, co mu maminka upekla, jsem sebrala a do toho Rozhlasu jsem s těm svačinami, obědy a večere-mi běžela. A tatínek, protože mě miloval, si mě tam nechal třeba do jedenácti. A všechno to doma prošlo, protože to jistil. Já jsem

využila nejvíc ze všech čtyř sourozenců příležitost být s ním co nejvíc.

Když tě miloval, tak ti dával asi sebevědomí, ne?

Dával, dával mi sebevědomí. A víš jak? Že byl na mě velmi přísný. Byl to bič, a ten já mám stále nad sebou a mám ho někdy i víc, než je zdravo. A pak trochu potřebuju kamarády lékaře, protože mě dávají dohromady, abych se zklidnila. Pro mě je štěstí, když mám klid. Otec, dokud žil, uměl včas vycítit, jak jsem na tom, a v mezních situacích mi okamžitě pomohl. A od té doby, co otce nemám, tak v tom trošičku lítám, protože moji manželé, měla jsem jich pár, čas od času se vdávám, to nevycítí. Ani je z toho neobviňuju, ani se na ně nezlobím, protože cizí muži nemůžou mít k ženě tak intenzivní vztah, jako je mezi otcem a dcerou.

*Když jsi viděla model manželství rodičů,
jaké jsi jako holka měla sny o lásce?*

Měla jsem sen, že nikdy nechci od táty, to byl můj dětský sen.

Samosebou že jsem měla velké lásky v první třídě, protože chlapani mi psali básně a Pepík Pavlovský mi nosil aktovku od našeho domu až ke škole. To byl vážný vztah, protože trval až do páté třídy. Byl největším klukem ze třídy a jmenoval se Josef jako můj otec. Já jsem oidipovsky poškozená dodneška. Když je někdo Josef, tak si to pamatuju, a potom Jan, protože mám syna Jana, takže když je někdo Honza a drží pohromadě a je to člověk inteligentní, jemný a klidný, tak si ho taky umím oblíbit.

Jakou jsi měla představu o mužích?

Před prvním manželstvím jsem byla děcko, protože můj první muž přišel rodiče žádat o ruku, když mi bylo šestnáct. Byl vyhozen jaksi, ne nějak vulgárně, ale byl vyprovozen z našeho bytu mým tatínkem, který stále spěchal a přišel domů jenom na gáblík a zase spěchal do práce a ani si ho moc neprohlídl. První manžel mě učil na střední uměleckoprůmyslové škole figurální kreslení a dějiny umění. Je otcem mé dcery Kateřiny, která se mi narodila před maturitou. První svatba byla v osmnácti letech, šup z dětství do manželství, nic moc. Ještě když jsem byla v jiném stavu, vrátila jsem se domů k rodičům, takže Kateřina je vlastně quasi pátý dítě mých rodičů.

*To první manželství jsi moc neužila,
takže jsi šla do dalšího...*

Nešla jsem hned do dalšího manželství. Ale maminka byla buržoazně vychovaná, přála si, aby bylo všechno v pořádku. To znamenalo – když už má dcera dítě, je společensky neúnosné, aby byla svobodná matka nebo rozvedená. Takže inzeráty v novinách, abych se vdala a takový hlouposti. Později jsme se tomu s maminkou smály. Potom jsem šla studovat na Akademii do Prahy, když Kačence byl rok, a to neexistovaly tehdy nějaké vysokoškolské koleje, kde by mohla bydlet matka s dítětem. Kačenka zůstala u rodičů v Ostravě a já jsem strádala, stýskalo se mi po ní. Na koleji jsem nevydržela, protože mi nevyhovuje dámská společnost. Dodneška nějaký společný pokojíčky s holčičkami, který mají všude nějaký serepetičky, mě děsí. Já mám ráda spíš klid, strohý interiéry a být sama. Takže jsem si hledala různé podnájemy a půjčovala byty. Konkrétně jeden kamarád se oženil do Švédska a u piva úplnou náhodou

řekl – nevíte o někom, kdo by potřeboval bydlet, ta činže se platí dopředu a já na to teď nemám. A já na to – nikomu už neříkej, já to беру. A to byla Vlašská 23 na Malé Straně a tam jsme s Kačenkou bydlely a já pokračovala ve studiu už v klidu i s dítětem. To bylo v druhém ročníku na Akademii.

Když jsi tak samostatná, na co potřebuješ muže?

Jé, muže potřebuju skoro na všechno, jenom nepotřebuju, aby mě třeba živili, aby mi kupovali boty, domy, auta, protože o to se umím postarat sama. Já potřebuju muže na komunikování, pro mužskej způsob myšlení, který mi vyhovuje. Nemůžu bez mužských prostě ani pracovat, ani nic. Já byla zvyklá komunikovat s otcem, a protože otec byl kumštýř, pohybovala jsem se ve společnosti kamarádů mého táty.

Potřebuješ muže jako ochranáře?

Když zhubnu dvacet kilo za dva měsíce, tak potřebuju bodyguarda, který znamená bezpečí. Aby se mnou šel chlap a aby přišel včas, na tom bazíruju. Málo je takových mužů a když se někde takový objeví, tak si toho vážím a jsem schopná takového muže i dost hýčkat, pokud si to zaslouží. A když ne, no tak to holt rozžvejkat a vyplivnout, nedá se s tím nic jinýho dělat.

Měla jsi čtyři manželství, tím pádem jsi znalkyní té instituce, co si o ní myslíš?

Co si myslím o manželství jako o instituci? Moji rodiče měli krásné manželství. Manželství je dobrá věc, protože sám člověk je slabej a když jsou dva, tak jsou silnější. Ale z mojí zkušenosti v manželství vyplývá, že jsem si neuměla nikdy vy-

brat. Já jsem si vlastně nevybírala, byla jsem vybrána. Vypadala jsem příliš něžně, měla dlouhý vlásky, vypadala jsem jako víla éterická, prostě jsem byla takovej ptáček k sezobnutí. A chlapec, který byl nahý jako lípa a neměl třeba na housku nebo na panáka, a mně se docela i líbil, protože mně se líbí chvílemi třeba hubený a hladoví chlapi, tak jsem řekla – já mám, tak pojď, zvu tě na večeri. No a bylo z toho manželství. Tak to je asi tak o mých manželstvích.

Dneska už mi nehrozí být ani mladá a už se nestává, aby se do mě zamiloval někdo jenom kvůli mým zeleným očím nebo kvůli tomu, že umím rychle udělat hostinu pro pět lidí a mám doma jenom jednu rybu. Mám hodně věcí, které můžu dávat, ale ti moji manželé to brali nějak samozřejmě. Manželství je dobré pro malé děti. Ale když už je dítě hotový člověk, tak není nutno, to je můj názor, setrvávat v manželství, které škodí všem zúčastněným. Já vydržím ledacos, o mě by ani tak nešlo, já se můžu někam odkýblovat, ale to děcko potřebuje klid, vzdělání a soustředění na práci. Mluvím teď o mém třetím dítěti. Moje dcera Alexandra už má osm let, narodila se mi ve čtyřiceti letech a já mám radost, že se to dítě povedlo. Ona, když si k něčemu sedne, tak začne a dokončí to. A to jsou vlastnosti zděděné, to se geneticky předává.

A řekni mi, co ti na manželství nejvíc vadilo?

Že mi někdo stále dýchá na krk, takhle zezadu, víš? A všechno mi kontroluje a sleduje, i když nedělám nic pro nikoho špatného a vytváří ve mně pocit, že dělám něco, co se nesmí nebo něco divného, něco, co mu vadí, co ho ničí. A pak ta žárlivost, to majetnictví, jako když si Arab koupí, nechci říct ženu, to je takové vulgární, já nevím, třeba velblouda a je jeho. Tak když na tom velbloudu chce jet na vejlet, tak jede na vejlet a když má

hlad, tak ho zabije a sní. A takový já mám pocit z manželů, jak se chovají ke svým manželkám.

A proč jsi takovým manželům pořád posluhovala?

Proč jsem jim dělala bene? Protože jsem z takové rodiny, měla jsem tento model, tento vzor, protože moje maminka dělala pro otce první poslední, moje maminka otce hýčkala, ale bylo to vzájemné. A já jsem to z rodiny převzala. Třeba můj vztah k tvému bratrovi byl krásný dlouholetý, nejdelsí ze všech mých vztahů, nemyslím nějaké oficiální trvání od bumážky k bumážce, jakože je svatba a pak rozvod. Ten vztah vlastně trvá dodnes, je to otec mého syna Jana, a měl různé peripetie a byly tam žárlivosti a byl tam i rozvod bohužel, ale k tomu Michalovi já mám vztah trvale krásnej. Povedlo se nám, že máme spolu syna, kterej je chytřej, a z toho já mohu být šťastná. Kdybych teď už nebyla schopná nic namalovat, oči nebo ruce že by nesloužily, tak můžu být po zbytek života šťastná, že se mi dílo povedlo.

*Dovedla by sis představit, že bys měla muže,
který by ti po všech tvých zkušenostech vyhovoval?*

Už jsem potkala takového muže a nebylo to nic mladicky euforického, jako když se v šestnácti děvče v kině zamiluje a nejí anebo jí jenom čokolády. Já nejsem vůbec bláznivě zamilovaná, já to už ani neumím. Ale potkala jsem muže, který je jemný, něžný, je to veliký chlap. A vůbec si myslím, že muž, když není něžný, není chlap, není chlap.

Takže vyhovuje mi muž, který nemá čas být pořád se mnou doma nebo mě furt nevyhledává, nechce se mnou pořád dělat nějaký program, protože já chci malovat obrazy. Já taky

musím být sama, musím být daleko víc sama než s kýmkoliv. Ale když potřebuju, tak to vycítí a přijde hned. To je pro mě ten pravý.

*To znamená, že vlastně toužíš po muži,
jakého jsi v manželství neměla?*

Neměla, nikdy. Boženka Steinerová, klavírní virtuoska, se kterou se známe od dětství, obětovala klavíru všechno, obětovala mu celý život, nemá rodinu, nemá děti, nemá nic. Prostě kariéra. Já ne, já jsem život neflákala, první dítě jsem měla v osmnácti a když jsem skončila akademii, tak se mi narodil syn Jan. Bylo to plánovaný, a potom jsem si řekla, je za pět minut dvanáct, už není co rozmejšlet, tak jsem ve čtyřiceti měla Alexandru. A mezitím jsem namalovala hodně, hodně obrazů.

Tos neměla moc klidný život...

Já jsem si zoufala, když můj vztah skončil. A změny byly i finančně náročné. Z velkého bytu, který je zařízený, jdeš pryč, já jsem do toho investovala hodně sil a peněz a musíš to opouštět a stále znova budovat, ono to člověka vyčerpává a zdržuje, je to hektická pouť. A já neprahnu po hektické pouti. Takhle to vždycky bylo a už to nechci, už to nedovolím.

*A čím ses zachraňovala, když bylo
manželství špatný, když ses rozcházela?*

Chvíli jsem byla na infuzích, v nemocnici mi dali umělou výživu, protože jsem citlivá. Bylo mi to líto, ale nikdy ta lítost netrvala dlouho. A pak jsem se zachraňovala prací. Odjela jsem do hor na naši rodinnou chatu, kde jsem měla nádherný ate-

liér, tam jsem měla svůj prostor. A když přijeli všichni moji sourozenci a návštěvy, tak tatínek se postaral, abych měla klid, aby mě nikdo nerušil. Otec byl taková autorita, že když poručil, tak si nikdo netroufl jít ani kolem. A to se dalo chodit po takovém ochoze kolem azalek a rododendronů, bylo to celé prosklené, devět metrů dlouhý ateliér, nádhera. Tam jsem namalovala hodně obrazů. Čtyry roky před revolucí jsem vlastně jenom malovala. V roce 1985 jsem se rozešla s velkou láskou a až do revoluce jsem jenom malovala. Jenom jsem pracovala, starala se o Kateřinu a rodiče, kteří to potřebovali, protože byli vážně nemocní. Tehdy jsem žila u nich v Ostravě.

Řekni mi, co pro tebe znamená láska?

Láska je pro mě nejdůležitější, protože láska je zdraví, láska je to nejcennější, co člověk má. Můj tatínek říkal, že život je příležitost pro lásku.

K lásce patří sex...

V mém životě, a myslím v životě každé dámy od samého narození, je všechno o sexu. Já jsem si vybírala partnery nebo mě přitahoval někdo, kdo mi trochu připomínal tatínka. No a sex hraje v mém životě velmi důležitou roli, potřebuju ho pro svůj klid, pro vnitřní klid, pro všechno konání, hlavně pro práci. Můžu mít i nádhernou platonickou lásku, která je inspirativní, ale je limitovaná časově, nevydrží příliš dlouho.

Takže milování, malování, milování, malování, jedno bez druhého nemůže být, protože je to dáno od přírody, to neošidíš a pokud se člověk příliš vzdálí od přírody, škodí si a onemocní z toho, třeba někdy i hodně vážně, že potom tým odborníků má co dělat, aby pacientovi, který žije bez lásky a bez sexu, připo-

menul, že to tak nejde, protože je to proti přírodě. Všechno, co je lidské, mi není cizí, mně ne.

A láska bez sexu, je pro tebe možná?

Jo, láska bez sexu, láska platonická je pro mě taky veledůležitá věc, mám vztahy na dálku, mám přítele velmi vzdělaného, který žije v Tasmánii a můžeme si dopisovat někdy dlouze, někdy stručně a myslíme spolu na stejné věci. Respektuje mě, protože je subtilní duch a nenutí mě do ničeho, nenutí mě do sexu, nejsem jeho majetek. Já prostě miluju sex, když si sama toho chlapa vyberu a musím ho sama chtít a on zároveň mě. A když ten sex nemám, tak musím holt odpočívat někde na dvorku nebo v lese.

*Po všech těch zkušenostech jsi šla
do manželství počtvrté...*

To, že jsem se naposledy vdala ve čtyřiceti letech, bylo spíš proto, že jsem najednou měla obavu, že nestihnou ještě naposledy zažít tu nádhernou věc – přivést na svět dítě. A protože jsem už pět roků nežila s tím chlapcem, co jsem se s ním rozešla, tak jsem nevěděla, s kým to dítě vlastně mám mít, vždyť já ho musím mít s nějakým mužem. No a tak jsem chodila Prahou, všichni jsme po revoluci chodili Prahou a potkávala jsem příjemné lidi a přátele, ale většinou to byly partnerské dvojice. A tak jsem se sama jen tak procházela, což já ráda, mě to baví dodnes být volná, být svobodná. A v pivnici v Nerudově ulici jsem potkala kluka, kterého znám od svých jedenadvaceti let, protože je absolvent stejný školy jako já, byl dokonce na mojí druhý svatbě. Byl tenkrát roztomilej, měl zrzavý vlásky, červený knír, ale teď mi připadal po těch letech mnohem zajímavější, přestože měl

přes devadesát kilo a bílé skráně. Tak jsem se rychle zamilovala. Já jsem strašně naivní a důvěřivá, takže bílé skráně pro mě rovná se seriózní. Tak můj muž, teda můj manžel nebo jak se to říká, je seriózní.

Ty máš ráda serióznost...

Mně vadí, když se nedodrží slovo, když je nějaký podraz, nečestnost, to já neumím odpouštět. Můj otec taky neuměl tyhle věci odpouštět, tvářil se stále elegantně, choval se k těm lidem slušně i nadále, ale už s nimi nepočítal.

Nezdá se ti, že tvůj otec postavil hradbu mezi tebe a ostatní muže?

To se mi nezdá, to vím, k dnešnímu dni jsem si tím zcela jistá. Možná kdybych měla protekci na Filozofické fakultě a někdo mě tam mohl protlačit, tak bych mohla přednášet předmět Oidipův komplex a nemusela bych k tomu mít ani poznámky, ani papírky, ani knížky. A myslím, že bych té mladé generaci dobře řekla, o čem to je.

Jsi ráda, že jsi žena?

Velmi. Má to velké výhody. Myslím si, Pánbůh to tak zařídil, že žena má víc příležitostí být šťastná a dělat i svoji práci na plný pecky a nemá ten mindrák, který mají všichni muži, že nejsou schopný přivést na svět dítě. A nosit dítě, porodit dítě a být s tím dítětem, to je největší, co v životě vůbec existuje. Proto jsem šťastná, že jsem žena.

A co si myslíš o mužích?

Mně se líbí jejich jednoduchost, srozumitelnost a to, jak jsou roztomilí, jak jsou pořád kluci, protože oni jsou vlastně nafurt děti, myslím ti, kteří se povedou. Když nemají nějakou duševní nemoc nebo nějaký příšerný frustrace z dětství. I s tím jsem se setkala, bohužel, s některými jsem chodila ambulantně nějaký čas. To člověk nepozná hned, ale pak to poznáš a je to nepříjemné, nevíš, co s tím, jsi bezradná, bezmocná, smutná, protože nejsi psychoterapeut.

Můj táta byl taky kluk, ale byl dospělý. My jsme dělali hlouposti. Jeli jsme serpentýnami do hospůdky v lese, otec mě nechal řídit auto, bylo mi třináct let. A tam jsme hráli biliár v hospodě u senzačního pana Kociána. Vypadá to nezodpovědně, ale nikdy se nám nic nestalo. Miluju auta, ráda řídím, ráda jezdím rychle. Mám v sobě hodně klukovskýho, taky jsem se kamarádila hodně s klukama už odmala. Měla jsem příležitost vyrůst vysoko v horách, tam byl veliký dům, lesy kolem, lezla jsem po stromech do těch nejvyšších výšek, a to většinou holčičky nedělaly, protože se bály.

Bojíš se stárnutí?

Škoda, škoda, že to tak strašně rychle letí. Chtěla bych to aspoň zastavit. Teď se cítím fajn, teď se cítím mladá, ale když budu mít potom třeba pětadesát, pětasedmdesát, jestli se vůbec dožiju? Mojí mamince je šestasedmdesát, hluboká uctivá poklona. Maminka málo spěchá. Když jsem s ní byla v létě v Africe, měla víc šancí než já. Stále zvaná někam na obědy. Nevím, jestli se bojím stárnutí, opravdu nevím. Ale byly momenty, kdy jsem byla namíchnutá, že už je mi tolik, že už třeba s velkou láskou neporodím děťátko, že už nebude na oltáři

lásky děťátko, to už nebude. To je moje jediná jistota, že nebude, jinak nevím nic.

Chtěla bys být znova mladá?

Ne. Leda na tejden, na vejlet.

A proč bys nechtěla být mladá?

Protože je to blbost, protože je to nesmysl. Moje seberealizace je v mé práci, v silných vztazích k lidem, za které mám určitou zodpovědnost, tak nemám čas na takové myšlenky, jako že bych chtěla být mladá. Když jsem byla hodně mladá, byla jsem bezradná, zoufala jsem si, a po tom neprahnu. Tak proč?

Co si nejvíc přeješ?

V týhle době si nejvíc přeju mít pro sebe zase svůj ateliér, třeba malinkej.

A co si ještě přeješ kromě malování?

No lásku. Když mám lásku a něhu, tak ty obrazy jsou jiné, a to mě zajímá, já vlastně mám nejradši ty obrazy. Já mám radši ty obrazy než sebe.

S tím, co dneska víš, co bys neudělala?

Neudělala bych ty zbytečný rozvody, neudělala bych ty zbytečný svatby, to bych neudělala, jinak si myslím, že všechno bylo čestný, nikdy jsem nelhala, nikomu nic nedlužím, jestli někdo má ten pocit, ať mi dá vědět, okamžitě to vyrovnam.

Toto je pouze náhled elektronické knihy.
Zakoupení její plné verze je možné v
elektronickém obchodě společnosti eReading.